

3. Дубко Т. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронному середовищі: віртуальне чи реальне / Тетяна Дубко // Бібл. вісн. – 2011. – № 4. – С. 11-23.

4. Єпіфанова, О.В. Методичне управління діяльністю бібліотек ВНЗ Луганської області / О.В. Єпіфанова, В.В. Савельєва // Персонал бібліотеки в системі управління якістю бібліотечно-інформаційної діяльності. – Донецьк. – 2013. – С. 43–52.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ В НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ СумДПУ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

Железняк І. О.

Наукова бібліотека Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

В статті висвітлюються питання впровадження в Науковій бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка новітніх інформаційних технологій в обслуговуванні користувачів. Розкрито досвід створення власних інформаційних електронних ресурсів.

Ключові слова: бібліотеки ВНЗ, інформаційно-бібліографічне обслуговування, електронні інформаційні ресурси бібліотеки.

На сучасному етапі, в період імплементації Закону «Про вищу освіту», в умовах розвитку інформаційно-комунікативних технологій та інтенсивного зростання інформаційних ресурсів, від бібліотеки ВНЗ вимагається постійне оновлення традиційних функцій, впровадження інноваційних форм і засобів задоволення інформаційних потреб та надання необхідних послуг користувачам. Реалізація цих завдань потребує оптимізації функціональних, технологічних, сервісних та організаційних процесів діяльності бібліотеки. Специфіка напрямів розвитку сучасної бібліотеки ВНЗ полягає в інноваційній діяльності, що відповідає вимогам інформаційного суспільства.

Наукова бібліотека Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка як навчальний, науковий, інформаційний та культурно-просвітницький підрозділ університету забезпечує повне, якісне і оперативне бібліотечно-бібліографічне та інформаційне обслуговування студентів, аспірантів, професорсько-викладацького складу, наукових працівників, співробітників та інших категорій користувачів згідно з їх

інформаційними запитами на основі широкого доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки.

Бібліотека – ровесниця свого ВНЗ, вона пройшла разом з ним непростий, але досить успішний шлях становлення, розвитку, модернізації. Сьогодні книгозбірня – потужний бібліотечно-інформаційний комплекс, просвітницький центр студентської молоді, методична база бібліотек вищої школи області. Зберігаючи 90-річні традиції, Наукова бібліотека, водночас, впроваджує нові інформаційні технології.

Фахівці бібліотеки не тільки вивчають ринок інформаційних ресурсів, а й приділяють увагу багатоаспектному аналізу інформаційних потреб користувачів, всебічному вивченню використання ними первинної інформації та створення вторинної. Активізуючи й модернізуючи роботу в цьому питанні, бібліотека спрямовує її на повноцінне інформаційне забезпечення педагогічної науки й освіти через надання інформаційної підтримки основним напрямкам наукових досліджень кафедр та лабораторій з питань стратегії та методології розвитку педагогічної освіти в нових соціально-економічних умовах, удосконалення її змісту, професійного становлення особистості майбутнього педагога на основі інноваційних педагогічних технологій.

Досягненням в цьому напрямку є факт того, що робота здійснюється з використанням сучасних інформаційних технологій, які сприяють активізації та модернізації роботи бібліотеки, організації доступу до вітчизняних і світових інформаційних ресурсів, поширення результатів науково-дослідної та науково-інформаційної діяльності університету.

Система обслуговування користувачів бібліотеки СумДПУ імені А. С. Макаренка орієнтована як на внутрішнього, так і на зовнішнього користувача. У книгозбірні створені комфортні умови для читачів. До їх послуг спеціалізовані читальні зали та абонементи. З 2001 року в бібліотеці функціонує «Зал інформаційних технологій» з безкоштовним доступом до мережі Інтернет.

За останні роки Наукова бібліотека запровадила багато новітніх інформаційних сервісів та значно покращила діяльність з питань обслуговування користувачів. Всі вони, звичайно, не є останнім словом бібліотечної практики, але в діяльності нашої бібліотеки, безперечно, є інноваційними, такими, які підняли на новий рівень систему інформаційного забезпечення та обслуговування користувачів.

Ця система поєднує як традиційні, так і електронні форми надання інформації. Головне її завдання – забезпечити кожному користувачеві можливість повного доступу до інформаційних ресурсів.

Векторами розвитку процесів автоматизації в бібліотеці є формування інформаційного поля, створення швидкого доступу до інформації, забезпечення якісного та оперативного бібліографічно-інформаційного обслуговування. Статус бібліотеки визначається не лише кількістю фонду друкованих видань, обсягом передплати, а й тим, який електронний ресурс вона створює та володіє, наскільки готова надати доступ до світових інформаційних ресурсів.

Одним з важливих нововведень в бібліотеці було створення власного сайту – потужного інформаційного порталу, який об'єднує всі інформаційно-бібліографічні ресурси, створені для навчальних та наукових потреб вишу. Веб-сайт містить велику кількість корисних посилань, інформацію про діяльність бібліотеки. За допомогою сайту здійснюються соціологічні дослідження, підвищується рівень інформаційної культури користувачів. Сайт адаптований для використання з мобільних пристроїв та планшетів.

Одним з пріоритетних напрямків діяльності Наукової бібліотеки є формування сучасних електронних ресурсів відповідно до фахових потреб ВНЗ. Структура електронних ресурсів поділяється на власні та придбані. Ресурсами власної генерації є: електронний каталог, повнотекстова БД «Наукові видання університету», повнотекстова БД «Електронна бібліотека СумДПУ», БД «Праці науковців СумДПУ», повнотекстова БД «Електронні бібліографічні покажчики», БД «Краєзнавчих періодичних матеріалів». Придбані електронні інформаційні ресурси представлені повнотекстовою колекцією підручників видавництва «ЦУЛ» та тестовими доступами до інформаційних баз.

До послуг користувачів – електронний каталог. Формування каталогу розпочато на базі АІБС «MARC 3» в 1996р. В 2005 році записи електронного каталогу конвертовано в програмне забезпечення «УФД/Бібліотека». Його обсяг складає понад 170 тис. бібліотечних записів, які є результатом науково-аналітичної обробки усіх видів та типів видань, що є в фонді бібліотеки. Електронний каталог відображає весь активний фонд та створює основу для виконання різноманітних запитів користувачів. Кількість довідок та консультацій, виконаних за допомогою ЕК, щорічно зростає. Відкритий і доступний у віртуальному просторі ресурс дозволяє читачам працювати з інформаційним контентом цілодобово.

Крім доступу до електронного каталогу, є можливість ознайомитись з базою праць і навчально-методичних матеріалів викладачів СумДПУ, що забезпечує поінформованість щодо процесу наукової та навчальної діяльності університету. В 2014 році створена бібліографічна база «Праці науковців університету». Колекція складається з бібліографічних записів самостійних видань та публікацій в збірниках, матеріалах

конференцій, серійних та періодичних видань.

В Науковій бібліотеці університету накопичений чималий масив електронних документів. Створена БД «Електронна бібліотека праць науковців університету», яка є універсальною за змістом і містить повнотекстові версії навчальної, наукової, довідкової літератури. База нараховує майже 700 повнотекстових версій.

В 2015 році бібліотека започаткувала роботу по створенню «Повнотекстової бази краєзнавчих періодичних матеріалів». Колекція структурована за актуальними рубриками, які відображають історичне і культурне життя Сумщини. Створена база є інноваційним досвідом роботи по накопиченню інформаційних матеріалів краєзнавчого характеру.

На сайті представлені тематичні списки літератури: «Інновації в освіті», «Навчально-виховний процес у вищій школі», «Сумщина на сторінках періодики». Щомісяця публікується «Бюлетень нових надходжень». Для орієнтації в електронних ресурсах світової мережі до послуг користувачів вебліографічний список «Ресурси Інтернет».

В 2014 році бібліотекою започатковано новітню он-лайн послугу «Віртуальна бібліографічна довідка». Створена для роботи з віддаленим користувачем, ця служба зробила пошук інформації максимально комфортним та ефективним для користувача, надала можливість отримати професійну допомогу в процесі пошуку. Тематичний систематизований архів виконаних довідок перебуває у відкритому доступі.

Окремим видом роботи Наукової бібліотеки є популяризація книги через Web-сайт. Так, поряд з традиційними прес-релізами, співробітники Наукової бібліотеки активно працюють над створенням віртуальних виставок, які виконані з використанням сучасних мультимедійних технологій та розкривають зміст традиційного фонду книгозбірні. Саме віртуальні бібліотечні виставки, як новий засіб популяризації фондів, забезпечують користувачів ілюстрованою бібліографічною та фактографічною інформацією, доповнюючи її повними текстами та довідковими статтями з Інтернет.

Оскільки сучасна молодь віддає перевагу аудіовізуальній інформації – виникла ідея створення буктрейлера «Пробач мені ,мамо, за чорну хустину...», як однієї з сучасних форм презентації книги.

В 2015 році на сайті був розміщений перший віртуальний бібліографічний огляд літератури, присвячений розвитку сучасної української літератури.

Упровадженню інформаційного середовища в університеті сприяє підвищення інформаційної компетентності студентів шляхом пропаганди бібліотечно-бібліографічних знань. Бібліотекою запроваджено новий інформаційно-навчальний проект «Слайд-лекції з

інформаційної культури», метою якого є популяризація електронних інформаційних ресурсів бібліотеки, позиціонування та реклама нових інформаційних сервісів, підвищення рівня культури сучасного користувача.

Останніми роками активізувалася робота наукових бібліотек вищої школи України в напрямку організації та формування інституційних репозитаріїв, що сприяє підвищенню рейтингів наукових публікацій дослідників вузів. Інституційні репозитарії стають потужними інноваційними інструментами інформаційного забезпечення науки і освіти. В 2014 році бібліотека виступила одним з ініціаторів створення архіву відкритого доступу наукової продукції університету. На даному етапі розроблено та затверджено Вченою радою університету «Положення про інституційний репозитарій СумДПУ імені А. С. Макаренка». В документі визначені мета, основні функції та завдання університетського архіву відкритого доступу. Активно працюємо над його пропагандою та запровадженням.

Загальний інформаційний ресурс наукової бібліотеки на традиційних носіях становить 982 315 прим. Характеризуючи діяльність бібліотеки з питань покращення доступу користувачів до фонду бібліотеки, слід відзначити виокремлення в 2014 році фонду рідкісних та цінних видань. До нього було відібрано 4 622 документи. В цьому році працюємо над занесенням ресурсу до електронного каталогу та створення окремої бази структурованої за принципом систематичного каталогу.

Важливим напрямком в роботі по обслуговуванню користувачів залишається культурно-просвітницька діяльність. Сьогодні бібліотеці, щоб залишитись цікавою, привабливою, а головне потрібною, необхідно йти в ногу з часом, не забувати про традиційне, обов'язково оновлювати звичні форми роботи та орієнтуватись на нового користувача. В світлі подій, що відбуваються в нашій країні, велике значення в цій роботі приділяємо національно-патріотичному вихованню молоді.

Серед новітніх форм культурно-просвітницької діяльності активно використовуємо наступні: години історичної пам'яті, мистецькі світлиці, презентації книг, зустрічі з літераторами, акції, флеш-моби, екологічні ігри, природничо-географічні квести, книжкові інсталяції та багато інших форм, які добре зарекомендували себе на протязі багатьох років.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій надає можливість передавати зміст інформації за допомогою різних способів, доступних для сприйняття різними засобами інформаційно-комунікативних технологій та шляхом інтерактивної взаємодії з аудиторією. Використання мультимедійних ресурсів значною мірою покращило та змістовно доповнило заходи, які проводить бібліотека. Перегляд фільмів, приурочених до

свят, знаменних дат, присвячених життю та творчості видатних людей; презентації; використання звукових фонограм, художніх репродукцій, фотографій дозволяє урізноманітнити виховні заходи, зробити їх більш насиченими, цікавими та пізнавальними.

Інноваційність у проведенні просвітницьких заходів проявляється в наявності елементів дискусійності, проблемності, театралізації у викладі інформації, включення ігрових моментів, використання новітніх комп'ютерних технологій, у залученні читачів до участі в самому заході.

За рік організується та експонується понад 170 виставок, 5 з них постійно діючих. Тематичні виставки, виставки-перегляди, персональні виставки, краєзнавчі, інформаційні, виставки-інсталяції, виставки, присвячені знаменним датам та подіям в житті українського народу, виставки-вернісажі – в повному обсязі розкривають фонд та вдало доповнюють всі заходи, які проводить бібліотека. Пріоритет віддається презентаційним, інтерактивним формам інформаційно-просвітницького напрямку, що дозволяє позиціонувати бібліотеку як сучасний науково-інформаційний підрозділ університету.

Ще один напрямок роботи, над яким працює бібліотека в питанні обслуговування користувачів, – налагодження автоматизованого обслуговування.. Запроваджена технологія автоматичної ідентифікації. Починаючи з 2009 року, всі нові надходження до бібліотеки штрих-кодуються. Ретроспективне опрацювання відбувається одночасно з проведенням ретроспективної каталогізації документів. Дуже мала кількість комп'ютерної техніки та відсутність можливості її оновлення зупиняють цей процес. В перспективі саме автоматизація обслуговування користувачів та електронна доставка документів повинна домінувати в процесі обслуговування користувачів.

Новітні інформаційні технології докорінно змінюють в бібліотеці все – від процесу комплектування до появи нових напрямків роботи. Бібліотека переорієнтовує вимоги до професійних навичок і вмінь бібліотекарів. Незмінним залишається єдине – якісне і оперативне інформаційне обслуговування користувачів та забезпечення науково-навчального процесу університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібліотека ВНЗ на новому етапі розвитку соціальних комунікацій [Текст] : монографія / за ред. В. О. Ільганаєвої, Т. О. Колесникової – Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2010. – 200 с.

2. Кислюк Л. Удосконалення технологій бібліотечного та довідково-бібліографічного обслуговування бібліотек вищих навчальних закладів у перехідний період [Текст] / Л. Кислюк // Вісник книжкової палати. – 2011. – № 3. – С. 38-41.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Іванійчук Т. Ю.

Наукова бібліотека Національного університету «Одеська юридична академія»

Проаналізовано сучасний вектор розвитку вузівських бібліотек України з урахуванням розбудови інформаційного суспільства. Наголошено на необхідності подальшого розвитку і вдосконалення правового регулювання суспільних відносин у сфері бібліотечної діяльності. Визначено місце бібліотечного права в системі сучасного українського права. Окреслено деякі проблемні питання правового регулювання бібліотечної діяльності зважаючи на практичний досвід роботи НБ НУ «Одеська юридична академія».

Ключові слова: право України, інформаційне право, бібліотечне право, правове регулювання, бібліотечна статистика, грошова застава в бібліотеці.

Мінливість світу, шалений темп розвитку соціальних комунікацій, науки і нових технологій у цифрову епоху призводить до збільшення стрімкості потоків інформації. Комунікаційні технології і носії інформаційного контенту впливають на організацію когнітивних, пізнавальних процесів у суспільстві і, зокрема у вузівському середовищі. Ясна річ, що бібліотеки, які завжди виконували роль лоцмана у інформаційному морі, повинні швидко реагувати на виклики часу і якомога оперативніше проходити стадію модернізації своєї діяльності, трансформуватися у більш потужні системи з новими ознаками та функціями. Разом з тим, цей процес переродження повинен відбуватися виважено і на професійному рівні, базуватися на вже напрацьованому потужному потенціалі. На сучасному етапі розвитку вузівської бібліотеки можливо навіть говорити про доцільність розширення її функцій до інформаційно-аналітичного центру, який акумулює потужні інформаційні ресурси, надає розширений набір інформаційних послуг, сприяє розвитку вузівської науки та освіти, а також соціокультурної складової. В цьому контексті хочеться відмітити, що в науковій бібліотеці НУ «Одеська юридична академія»